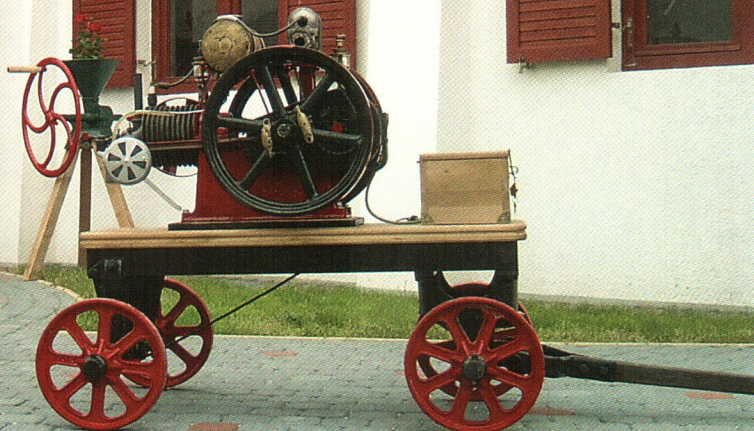

Csühhögők és Mukik

ATLAS-motor, 1905 (fotó: Veres László)

Győrtől 15 kilométerre járunk, a Mosoni-Duna „szegletében”, ahol fél évszázada még „Mukik” szállították nagy kattogással és zakatolással a cukorrépát és a kavicsot, de mára már csak értő ember találja meg a néhai pálya nyomát. Általában nem szeretem a „vasútbarátság” az a szegmensét, amikor egy felszedett vasútvonal nyomában (szó szerint!) járkálunk, síndarabokat és talpfákat keresve... túl szomorú látni a pusztulást, az enyészeti nyomait, a néhai épületek romjait. Ami mégis erre a vidékre vezetett, az egy biztató hír volt: a helybeliek egy romos „Mukit”, vagyis egy keskeny nyomközű kismozdonyt, egy C-50-est vásároltak, hogy azt felújítva méltó emléket állítsanak a néhai szigetközi vasutaknak. A kirándulás azzal kezdődött, hogy útikalauzommal,

Veres László tanárral, helyi lokálpatriótával a Mosoni-Dunán egy régi vasúti hídon keltünk át, melyet a hatvanas években személyautóval is járhatóvá tettek, ám alulról még jól látszik a régi faszervezet.

DUNASZEGRE ÉRKEZTÜNK, HOL PATA VOLT AZ ELSŐ ŪR

Először persze lássuk a falu rövid történetét, mely bizonyára már a 15. század előtt megkezdődött, bár írásos emlékek csak 1418-tól találhatók róla. Első ura feltehetően a Huba nemzetségből származó Pata volt, ezért ma a falu legrégebbi részét Pataháznak hívják. Az első iratok a Hédervályak birtokaként említik a falut, de a tulajdonjog az évszázadok során többször is gazdát cserélt, mígnem az 1700-

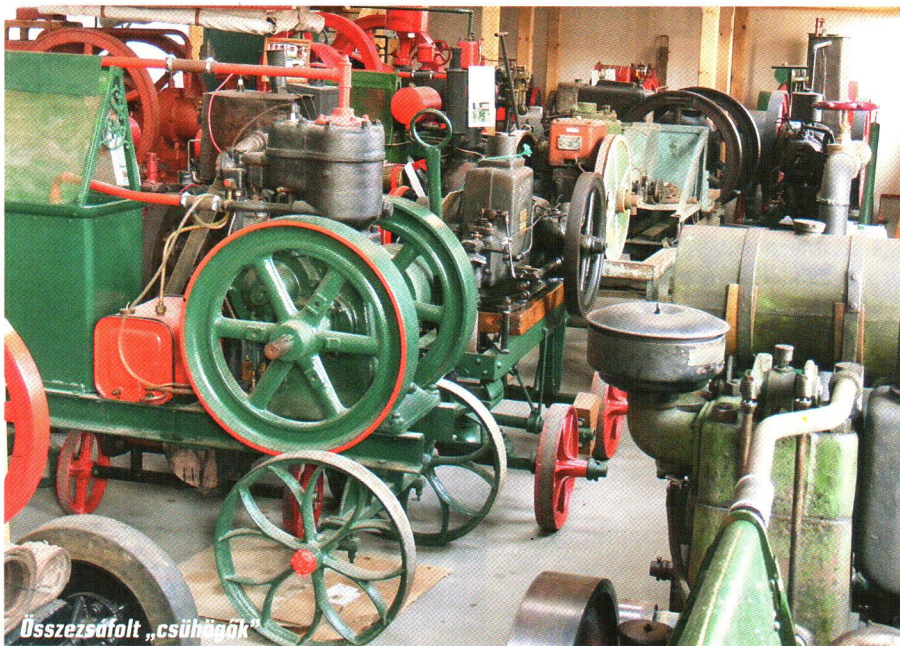
as években ismét Khuen-Hédervály Károly és családja birtokolja. Számos helynév emlékeztet a szomorkás török időkre és a történelem más viharaira, a kuruc-labanc csetepatéokra, a napóleoni hadjáratra, az 1848-as szabadságharcra, amit mind átvészelt a település és újjáépült utánuk – így történt az utolsó csapás, az 1954-es nagy árvíz után is.

Ma is eredeti helyén „fekszik a Dunához közel e nagy folyó víznek szeglet forma fordulásánál” – amint azt Vályi András 18. század végi helységnévtára bemutatja.

LOVASPROGRAMOK FELNŐTTEKNEK ÉS GYEREKEKNEK

A mai több mint 2000 lelkes község teljesen közművesített, kábeltévével, internetkapcsolattal rendelkezik, iskola, orvos, óvoda, sportcsarnok szolgálja ki a lakosokat. Helyismereti Gyűjteménye a tűzoltószertárban látogatható, vendéglők és szálláshelyek, kemping lehetőségek áll a turisták rendelkezésére. A dunaszegi barokk templom az egyik legszebb állapotban lévő egyházi épület a Szigetközben. Színháztársulat, népzenei együttes és dalkörök is működnek itt, Szigetközi Mulatós Fesztivált és Amatőr Lovas Baráti Találkozókat rendeznek. Ismert program a Karám ranchon a György napi csikóherelés (felnőttprogram!), mely idén április 25-én kiegészül a fiatalok számára is látványt nyújtó póniversenyekkel.

A község nevezetes lakója a betegsége miatt rokkantkocsiba kényszerült Torma Gyula, aki a lichtensteini székhelyű Szájjal és Lábbal Festő Művészek Világszövetségének tagja. Bizonyára sokan ismerik és vásárolják – főleg húsvétkor és karácsonykor – egy budapesti kiadó képeslapjait, amelyek a lábukkal vagy a szájukba fogott ecsettel festő művészek alkotásaiból készültek.

Üsszezsűfolt „csühhögők”

Torma Gyula alkotása

ÉLET A VÍZEN ÉS A VÍZPARTON

A Szigetközben és a Kisalföldön autózók, túrázók számos helyen találkoznak ún. képoszlopokkal: négyzetes hasábot mintáznak, cseréppel fedettek, hogy védelmet nyújtsanak a fülkékben elhelyezett képeknek, melyek általában szenteket ábrázolnak. Dunaszegen a „Homokgödri kiskép” már szinte építészeti alkotás, négy képpel, melyek Szent Vendelt, Szent Borbálát, Szent Flóriánt és Havas Boldogasszonyt ábrázolják.

A Mosoni-Duna lassan áramló víz, partjain galériaerdők húzódnak, ez a vízitúrázók paradicsoma: csónakázók száza veszik igénybe nyaranta az önkormányzat által kiépített, tűzrakásra is alkalmas táborhelyet. A gát-hoz közeli országút könnyű vízre szállási lehetőséget biztosít az evezősöknek. A Bányató és a Morotva, mely a község keleti szélén

Helyismereti Gyűjtemény, részlet

túl nagy, egyes esetekben az őket vonzó állatok „lóerejét” is alig éri el...

Ma pedig pótolhatatlan ipartörténeti emlékek, melyekből az országban csak igen kevés helyen található számottevő kollekció. A belsőégésű motorok őskori történetét képviselő matuzsálemek akár százévesek is lehetnek, de egy ötvenéves is már igen öregnek számít! A gyűjtemény értékét emeli, hogy az itt található motorokat Magyarországon lelték fel, a gépek közel fele egyedi gyártmány. Számos gépezetnek saját története, történelme van, amelyet tárlatátogatáskor el is mondanak az érdeklődőknek. A kiállított darabok mind üzemképesek, bemutatásuk működés közben is lehetséges, persze ezt előre kérni kell. A hazai gyártmányok mellett amerikai, német, cseh, francia és angol darabok is megtalálhatók itt. Többet elvinnének a gyártó országba is, pláne, ha nekik nincs belőlük...

A KISVASUTAK SZIGETKÖZI SZEREPÉRŐL

Úgy tűnik, szép természeti környezetében és lelkesen kialakított kulturális közegében boldogan él a kis közösség, azonban valami mégis hiányzik: a régi kisvasút zakatolása! Valaha szép terv volt a Szigetközt – Győr és Óvár (Mosonmagyaróvár) között – átszelő vasútvonal kialakítása, a valóságban azonban csak a Héderváryak és a Wenckheimék magángazdaságai számára épített kisvasút valósult meg. Ezek terményeit szállították a nagyvasúti kapcsolathoz, Ötvenyire. Ma is

Homokgödri kiskép

áll két kisvasúti híd, az egyik Dunaszeg mellett (Bolgányi-híd), a másik Lickópusztánál.

Az uradalmi vasutak a második világháború után természetesen állami kézbe kerültek, és főleg az újjáépítéshez szükséges ipari áruk szállítására álltak át. Sőt, a Szigetköz gazdag kavics- és homoklelőhelyeinek köszönhetően újabb vasúti szakaszok is épültek. Az 1954-es nagy árvíz után ezek a kisvasutak hatalmas segítséget nyújtottak a környékbeli falvak újjáépítéséhez. „Érdemeiket” azonban nem ismerték el, az 1968-as közlekedéspolitikai koncepció megpecsételte sorsukat, az árufuvarozás a kiépülő közutakra terelődött, így az ország más – több ezer kilométernyi – keskeny nyomközű vasútválal együtt felszámolásra kerültek. A Mukinak becézett kis mozdonyok 1961. január elsejétől már nem zakatoltak a Szigetközben.

MUKI MOZDONY MA

Most egyikük mégis visszatér ide, igaz, ma még rozszant állapotban van. Valaha a sárszentmihályi tőzgebányában szolgált, majd ottani társaival évekig „megőrzésre” került a Zalai Állami Erdei Vasutak csömödéri fatelepére, ott találtak rá jelenlegi gazdáik, hogy felújítva hamarosan emléket állítson a néhai szigetközi kisvonatoknak. Az avatóünnepséget május 30-ra tervezik a Méri János vállalkozó által adományozott és kiépítendő helyszínen. Mi ott leszünk!

A Morotva feletről

terül el, egykor a Mosoni-Duna egyik szakasza volt, majd egy elzáródás során holtággá vált, később kavicsot bányásztak itt, ma pedig horgásznak. Nyáron hínárok, tündérrózsák és vízitökök lepik el a Morotvát, és madarak ezrei költenek a környéken.

A CSÜHÖGÉST ELŐRE KELL KÉRNI!

A tájékozódás során persze sok más is kiderült: Dunaszegen egy ritka technikai gyűjtemény is található, és ez nem más, mint a népnyelven csak „csettegőnek” vagy „csühögőnek” nevezett lokomobilok, stabilmotorok bemutatója a régi tűzoltószertár mögött épített tárolóban. Az emberek általában a régi cséplőgépeket szíjátétellel meghajtó gépezetre emlékeznek igazán, ám ezek a kisebb-nagyobb csühögők sok egyéb munkaeszközt is hajtottak annak idején: szivattyút, fűrész, darálót, áramfejlesztőt, szecskavágót. Roppant nehéz szerkezetek, sokat csak lovakkal lehetett a munkavégzés helyszínére vontatni, míg teljesítményük nem

A bolgányi híd